

TMS/TFRS ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri Çerçevesinde Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi¹

Accounting of Cryptocurrencies Within the Framework of TMS/TFRS and the Opinions of Accounting Professionals

Pelin Üstünsoy², H. Pınar Kaya³

Öz

Kripto paralar ile ilgili işlemler mali nitelikli olduğu için muhasebenin alanına girmektedir. Bu çalışma Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ile muhasebe meslek mensuplarının görüşleri çerçevesinde kripto paraların nasıl muhasebeleştirilebileceğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Karma yöntem uygulanarak nicel verilerin anket, nitel verilerin ise görüşme tekniği ile elde edildiği çalışmada SPSS ve MAXQDA yazılım programları kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre muhasebe sistemi açısından kripto paraların bir varlık kalemi olduğu üzerinde görüş birliği sağlanmış olsa da hangi varlık türü olduğu konusundaki belirsizlik devam etmektedir. TMS/TFRS kripto paraların stok ya da maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırılmasına işaret etse de muhasebe meslek mensupları kripto paraları nakit ve nakit benzeri ya da finansal araç olarak değerlendirmiştir. Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik yasal bir düzenleme olmaması işletmelerin kripto para işlemlerini farklı muhasebe hesapları kullanarak yevmiye kayıtlarına yansıtmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda işletmeler tarafından hazırlanan finansal tabloların karşılaştırılabilirlik özelliği bozulmaktadır. Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılması ve denetim mekanizmasının oluşturulması, muhasebe kayıtlarının kontrolünü sağlamak ve kripto paraların güvenilirliğini artırmak açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Muhasebe Meslek Mensupları, Türkiye Muhasebe Standartları, Finansal Raporlama Standartları

Abstract

Transactions related to cryptocurrencies are in the field of accounting because they are of a financial nature. This study aims to determine how cryptocurrencies can be accounted within the framework of Turkish Accounting Standards (TMS) and Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) and the opinions of professional accountants. In the study, in which quantitative data were obtained by questionnaire and qualitative data by interview technique by applying mixed method, data analysis was carried out using SPSS and MAXQDA software programs. According to the results of the study, although it is agreed that cryptocurrencies are an asset item in terms of the accounting system, the uncertainty about which asset type continues. Although TMS/TFRS refers to the classification of cryptocurrencies as stock or intangible assets, professional accountants have considered cryptocurrencies as cash and cash equivalents or financial instruments. The absence of a legal regulation for the accounting of cryptocurrencies causes businesses to reflect their crypto money transactions to their journal entries using different accounting accounts. As a result, the comparability feature of the financial statements prepared by the enterprises deteriorates. Making legal regulations and establishing an audit mechanism for the accounting of cryptocurrencies is critical in terms of controlling the accounting records and increasing the reliability of cryptocurrencies.

Keywords: Cryptocurrency, Professional Accountants, Turkish Accounting Standards, Financial Reporting Standards

Araştırma Makalesi [Research Paper]

JEL Codes: M40, M41, M49

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Çalışmanın araştırma kısmı Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Etik Kurulundan 21.04.2022 tarih ve 2022 / 3 / 46 sayılı Kararı ile alınan izin doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 08 / 07 / 2023

Accepted: 06 / 09 / 2023

¹ Çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Bilim Uzmanı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, pelinustunsoy@gmail.com, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-8817-2805>

³ Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, pkaya@ahievran.edu.tr, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-8736-088X>

Giriş

İnternet teknolojisinde meydana gelen gelişimin etkisi ile ortaya çıkan blok zincir (blockchain) teknolojisi, ekonomiye “kripto para” olarak adlandırılan yeni bir kavram kazandırmıştır. Blok zincir teknolojisi, insanların ve işletmelerin varlık transferlerini elektronik ortamda, güvenilir, hızlı, düşük maliyetle ve geleneksel merkezi bir otoriteye bağlı olmaksızın gerçekleştirebilmelerine imkân sağlayan bir sistemdir. Blok zincir teknolojisi ile birlikte kripto paralar ortaya çıkmış ve bu paralara olan ilgi artarak, günümüzde kripto paralar yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur. Kripto paraları, kendine has şifreleme sistemi olan para birimi şeklinde tanımlamak mümkündür (Ağ ve Gülhan, 2022: 36-37). Kripto varlık şeklinde de ifade edilen kripto paralar, geleneksel para gibi değişim aracı olarak kullanılmak üzere tasarlanmış dijital varlıklardır (Tredinnick, 2019: 39). Bitcoin, en popüler kripto para birimi olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de tatil rezervasyonları, avukatlık, danışmanlık, bilişim, futbolcu transfer ücretleri gibi geniş bir alanda kullanımı mümkün olan Bitcoin’in İstanbul Atatürk Havalimanı’nda bir ATM’sinin bulunduğu ve Bitcoin ile çalışanlarına ödeme yapan işletme bile olduğu bilinmektedir (Dizkırıcı ve Gökçöz, 2018: 98).

Günümüzde belirli bir kullanım alanı bulan kripto paraların işletmeler tarafından da tercih edilmesi ile birlikte nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusu tartışılmaya başlanmıştır. Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik Türkiye’de yasal bir düzenleme henüz mevcut değildir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) 25 Kasım 2013 tarihli ve 2013/32 sayılı basın açıklamasında; Bitcoin’i bir kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve karşılığı için güvence verilmeyen sanal para birimi olarak tanımlamış ve elektronik para olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, gözetim ve denetiminin mümkün olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca Bitcoin ve diğer benzeri sanal paralar kullanılarak gerçekleştirilecek işlemlerde işlemi yapan tarafların kimlik bilgilerinin açık olmaması gerekçesi ile söz konusu paraların yasadışı faaliyetlerde kullanılma ihtimalinin olacağına dikkat çekilmiş ve Bitcoin’in piyasa değerinin aşırı oynak olması, dijital cüzdanların çalınma, kaybolma veya usulsüz kullanıma riskleri taşıması ve işlemlerin geri döndürülemezliği sebebiyle operasyonel hata veya suistimale açık olması vurgulanmıştır. BDDK tarafından yapılan bu açıklama, kripto paraları kullanan taraflara mağduriyet yaşamamaları için bir uyarı niteliği taşımaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından 16 Nisan 2021 tarihli ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik”te kripto varlıklar; “itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar” olarak tanımlanmış ancak ödemelerde kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı kullanımı yasaklanmıştır. KGK tarafından uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanıp yayımlanan ve bağımsız denetime tabi olan işletmelerin uyguladığı TMS, TFRS ve BOBİ FRS’de kripto paralara yönelik bir hüküm yer almamaktadır. Ancak TBMM’de alt komisyon oluşturulduğu, sektör temsilcilerinin kripto paralara yönelik görüşlerinin alınarak kripto paraların muhasebeleştirilmesine ve vergilendirilmesine yönelik alt yapı çalışmalarının sürdürülmekte olduğu belirtilmektedir (Binici ve Aslan, 2022: 347).

Dünya uygulamasına bakıldığında; Brezilya, Bulgaristan, Danimarka, Kanada ve Finlandiya Bitcoin’in vergilendirilmesine yönelik düzenleme yapan, Singapur ve Birleşik Krallık ise Bitcoin ile yapılan alışverişlere katma değer vergisi uygulayan ülkeler arasında yer almaktadır. ABD, Avustralya, Birleşik Krallık, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Güney Kore, Hollanda, İsveç ve Kanada Bitcoin dostu; Bangladeş, Bolivya, Ekvador, İzlanda ve Tayland Bitcoin düşmanı ülkeler olarak bilinmektedir (Çarkacıoğlu, 2016: 56-58).

Türkiye’de ve dünyanın birçok ülkesinde kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik yasal bir düzenleme yapılmamış olsa da kripto paraları kullanan işletmelerin olması, kripto para işlemlerinin muhasebe kayıtlarına geçirilmesini zorunlu kılar. Kripto paraların işletmeler tarafından kullanılması, muhasebe standartları, muhasebenin temel ilke ve kavramları çerçevesinde yorumlanarak doğru şekilde muhasebeye yansıtılma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Kripto paralar ile ilgili literatürde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olan, hukuki düzenlemelerin yapılmasını zorlaştıran ve ülkeler arasında uygulama birliğine varılmasını engelleyen hususların başında kripto paraların karmaşık bir yapıya sahip olması, net olarak tanımlanamaması, işletmeler tarafından farklı kullanım amaçlarının olması ve kripto para birimlerinin muhasebe işlemlerini belirleyen muhasebe standartlarının henüz bulunmaması gelmektedir.

Kripto paralar ile ilgili evrensel bir muhasebe standardının olmaması, finansal bilgilerin yararını ve finansal tablo kullanıcılarının karar verme süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu da işletmelere karı artıran muhasebe yöntemlerini seçme fırsatları yaratabileceğinden, hem paydaşların bir şirketin değerini doğru şekilde değerlendirme yeteneğini bozabilir hem de kazanç yönetimi olasılığını artırabilir (Alsalmi vd. 2023: 3). Kripto paralara ilişkin hukuki zeminin oluşturulması, kara para aklama, yolsuzluk gibi kripto paraların kötü amaçlı kullanımının önlenmesi açısından gereklidir. Yapılan bu çalışmanın amacı, kripto paraların muhasebeleştirilmesini önce TMS/TFRS sonra da Kırşehir ve Kayseri’de hizmet veren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri çerçevesinde incelemektir. Kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik gelecekte oluşturulacağı düşünülen standartlar ve yapılacak düşünülen yasal düzenlemeler için bir alt yapı niteliği taşıması açısından bu çalışma sonuçlarının literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmada öncelikle kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar özetlenecek, sonrasında TMS/TFRS'de yer alan hükümler yorumlanacak ve muhasebe meslek mensuplarına anket ve görüşme tekniklerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem ile elde edilen veriler SPSS ve MAXQDA bilgisayar programları kullanılarak analiz edilecektir. Çalışma sonuç ve öneriler bölümü ile tamamlanacaktır.

1. Literatür Özeti

Kripto paralar özellikle son yıllarda akademisyenlerin ilgisini çeken bir konu haline gelmiştir. Literatürde kripto paraları farklı açılardan inceleyen akademik çalışmalara rastlamak mümkündür. Kripto paraları muhasebe açısından inceleyen çalışmalara ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Literatür Özeti

Yazar/yazarlar (yıl)	Çalışma özeti
Şahin (2018)	Kripto paraları maddi olmayan duran varlık şeklinde muhasebeleştirilmesinin uygun olacağına değerlendirildiği çalışmada; kripto paraların olumlu kur farklarının ve yeniden değerlendirme tutarlarının vergilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
Dizkırırcı ve Gökğöz (2018)	Kripto paraların nitelik itibarıyla yabancı para olarak kabul edilmesi gerektiğinin belirtildiği çalışmada, kripto paralar için "108.01 Kripto Paralar Hesabı"nın kullanılması uygun görülmüştür.
Serçemeli (2018)	Özün önceliği gereğince kripto paraların kullanım alanına ve şekline göre muhasebe kayıt işlemlerinin ticari mal, hazır değer, menkul kıymet olarak yapılabileceğinin belirtildiği çalışmada; uluslararası kripto para birimleri standartlarının oluşturulması önerilmiştir.
Yatsyk (2018)	Kripto paraların muhasebeleştirilmesi hakkında bir kılavuz eksikliği olduğunu belirten çalışmada; IAS 2 ve IAS 38 kapsamındaki hükümlerin, finansal tablo kullanıcılarına ilgili ve faydalı bilgiler sağlamaması sebebiyle standart belirleme faaliyetine ihtiyaç duyulduğu ileri sürülmüştür. IASB'nin yeni bir standart yayımlamak veya IAS 2 ve IAS 38'de değişiklik yapmak suretiyle bu sorunu çözmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Kızıl (2019)	Kripto paranın kavramsal olarak ifade edilememiş olmasının temel sorun olarak ifade edildiği çalışmada; kripto paraların muhasebe, denetim ve vergi açısından takibinin mümkün olabilmesi için BDDK, SPK, TCMB, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ortak çalışma yürüterek hukuki düzenleme yapılması gerektiği vurgulanmıştır.
Temelli (2019)	Çalışmada Bitcoin'in döviz, hazır değer, menkul kıymet ya da ticari mal şeklinde değerlendirilip, muhasebe kayıtlarına geçirilmesi önerilmiştir.
Aslan (2020)	Muhasebe alanında küresel ölçekte faaliyet gösteren çeşitli kurumların kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik yaklaşımlarının değerlendirildiği çalışmada; kripto paraların nakit/nakit benzeri ve finansal araç olmadığı, "maddi olmayan duran varlık" olarak sınıflandırılmasının en kabul gören yaklaşım olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Eren vd. (2020)	Kripto varlıkların stok ya da maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilebileceğinin belirtildiği çalışmada; UMS 2 ve UMS 38'in kripto varlıkları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin ya da yeni standart/standartlar belirlemesinin uygun olacağı önerilmiştir.
Güdelci (2020)	UFRS çerçevesinde kripto paraların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğinin değerlendirildiği çalışmada; kripto paraları "maddi olmayan duran varlık" olarak sınıflandırmanın muhasebe açısından en doğru seçenek olduğu tespit edilmiştir.

Özdemir (2020)	Kripto paraların yabancı para, değerli maden, menkul kıymet ve maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirildiği ve muhasebe kayıtlarının yapıldığı çalışmada; kripto paraların hangi hesapta muhasebeleştirileceğinin değil şeffaf, doğru, güvenilir ve tutarlı bilginin nasıl elde edileceğinin daha önemli olduğu vurgulanmıştır.
Yatsyk & Shvets (2020)	Finansal muhasebede gelişmekte olan bir dijital varlık sınıfı için standart belirlemedeki zorluğun kripto varlık taksonomisinin olmaması ve kripto varlıkların farklı özelliklere sahip çok sayıda türü olması olarak değerlendirildiği çalışmada; kripto varlıkları sınıflandırmak için analiz edilmesi gereken iki ana faktör (kripto varlığın temel amacı ve içsel değerinin elde edilme şekli) olduğu vurgulanmıştır.
Yüksel (2020)	Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine yönelik yapılan çalışmada; kripto varlıkların sınıflandırılmasında standardizasyonun sağlanmasının, muhasebeleştirilmesinde ise yeni standartların hazırlanmasının ve yasal düzenlemelerin yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.
Vincent & Wilkins (2020)	Kripto para işlemlerinin yasal bir rehberinin olmamasının ek denetim risklerine sebep olacağını belirtildiği çalışmada; denetim müşterisinin kripto para işlemleriyle uğraşması durumunda denetim firması içinde kripto para farkındalığına sahip bir kültür oluşturulması ve denetçilerin kripto para yeterlilik seviyelerinin artırılması gerektiği ileri sürülmüştür.
Sayar vd. (2021)	Bitcoin'i değişim aracı ve nakit paranın dijital versiyonu olarak değerlendiren çalışmada; işletmelerde bulunan Bitcoin'in nakit kaleminin altında Türk parası ve yabancı paralardan ayrı olarak kripto para kalemi şeklinde takip etmenin mümkün olduğu ileri sürülmüştür.
Ağ ve Gülhan (2022)	Kripto paraların muhasebe standartları açısından değerlendirildiği çalışmada; kripto paraların spekülasyon amaçlı alım satımını yapan işletmelerin 108 "Diğer Hazır Değerler" hesabını, kripto para madenciliği yapan işletmelerin ise 157 "Diğer Stoklar" hesabını kullanabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.
Alıcı ve Yanık (2022)	ABD ve Kanada'daki işletmelerin finansal tablolarında kripto varlıkları nasıl raporladığının incelendiği çalışmada; 2017-2020 döneminde her iki ülkede de kripto varlık raporlayan işletmelerin çoğunlukla yatırım amacı ile kripto varlık bulundurduğu ve işletmelerin kripto varlıkları daha çok aktifte dönen varlık olarak "dijital para" şeklinde raporladıkları görülmüştür.
Binici ve Aslan (2022)	Kripto paraların muhasebe ve raporlama sistemi açısından değerlendirildiği çalışmada; kripto paraları maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırmanın raporlama ve vergilendirme açısından zor olabileceği ileri sürülerek, kripto paraların dönen varlık olarak "109 Kripto Paralar" hesabında izlenebileceği belirtilmiştir.
Çam (2022)	Kripto paraların çeşitli varlık kalemi olarak ele alındığı ve muhasebe kayıtlarının yapıldığı çalışmada; kripto paralar ile ilgili belirsizlikleri gidermek için acil bir yasal düzenleme yapılması gerektiği vurgulanmış ve düzenleme yapılırken kullanım alanlarının yanı sıra tüm kripto varlıkların muhtemel kullanım alanlarının da dikkate alınmasının fayda sağlayacağı ileri sürülmüştür.
Çokmutlu ve Kılıç (2022)	Kripto varlık kapsamında değerlendirilen tokenların nasıl muhasebeleştirileceğinin örneklerle incelendiği çalışmada; kripto varlıklara yönelik yeni bir varlık sınıfı oluşturmanın muhasebe, denetim ve vergi açısından çok daha anlamlı ve kolaylaştırıcı olacağı vurgulanmıştır.
Janggur & Nugrahanti (2022)	Endonezya'da faaliyet gösteren National Indodax Company isimli kripto para şirketinde görüşme ve gözlem teknikleri ile verilerin elde edildiği çalışmada; şirketin ana faaliyet konusunun aracılık

	olması sebebiyle IAS 2'yi kullandığı ve kripto paraları satış maliyeti düşüldükten sonra gerçeğe uygun değer üzerinden kaydettiği, aynı zamanda IAS 38 ve IFRS 9 kapsamında da muhasebe kayıtları yaptığı sonuçlarına ulaşmıştır.
Kızıl (2022)	Kripto paraların muhasebeleştirilmesi konusunun örnek uygulamalarla ele alındığı çalışmada; kripto varlıkların diğer stoklar, diğer mali duran varlıklar, diğer menkul kıymetler, diğer maddi olmayan duran varlıklar, diğer hazır değerler, kripto paralar ve kripto varlıklar hesapları altında muhasebeleştirilebileceği öneri olarak sunulmuştur.
Kızıl vd. (2022)	Kripto paraların TMS 2, TMS 21, TMS 38 ve IFRS 13 çerçevesinde muhasebeleştirilebileceğinin belirtildiği çalışmada; "267 Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar" ve "157 Diğer Stoklar" kripto paralar için en uygun hesap kodu olarak değerlendirilmiştir.
Koç (2022)	Kripto paranın TMS/IFRS doğrultusunda muhasebeye aktarılmasının açıklandığı çalışmada; en uygun yaklaşımın maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilmesi olduğu tespit edilmiştir.
Luo & Yu (2022)	Uluslararası finansal raporlama standartlarının ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin kripto varlıklar hakkında sınırlı rehberlik yapmasının, işletmelere hangi standardı nasıl uygulayacağına dair seçim imkanı tanıdığı belirtilmiştir; ABD firmalarının kripto paraları maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırdığı tespit edilmiş ve düzenleyici kurumların kripto paralar için standart belirlemesi tavsiye edilmiştir.
Nadiar vd. (2022)	Endonezya'da dış denetçiler ve kripto para birimleri alıp satan işletme yetkileri ile yapılan görüşme sonuçlarını yansıtan çalışmada; kripto paraların muhasebeleştirilmesi için belirli bir muhasebe modeli üzerinde anlaşma sağlanamadığı ve sınıflandırılması konusunda farklı görüşlerin olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi ise işletme faaliyetlerindeki ve işlemlerin ekonomik özündeki farklılıklar olduğu saptanmıştır.
Ramassa & Leoni (2022)	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi sorununu nasıl ele aldığını incelemeyi amaçlayan çalışmada; teknolojik yeniliğin ortaya çıkış hızı ile yüksek kaliteli muhasebe standartları geliştirmede yasal süreç için gereken zaman ve bilgi arasında zıtlık olduğu ortaya çıkmıştır. Yasal sürecin uzunluğu, ortaya çıkan muhasebe sorunlarına yönelik standart belirlemede bir kısıt olarak değerlendirilmiştir.
Sabuncu (2022)	Türkiye'de tanımının netleşmiş olduğu, gayri maddi hak kabul edildiği ve yatırım amacı ile kullanımının yasaklanmadığı belirtilen kripto varlıkların TMS/IFRS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS, MSUGT/VUK kapsamında muhasebe kayıt örneklerinin yapıldığı çalışmada; kripto varlıklar maddi olmayan duran varlıklar içinde "261 Haklar" hesabında izlenmiştir.
Sezgin (2022)	Kripto paraların kaydedilmesi için UMS/TMS 2 ve UMS/TMS 38 dahil ilgili tüm standartların güncellenmesinin gerektiğinin belirtildiği çalışmada; kripto paraların yeni bir varlık türü olarak değerlendirilmesi durumunda UMS/IFRS kapsamında yeni özel paragrafların ya da standartların yayımlanmasının uygun olacağı önerilmiştir.
Yan vd. (2022)	Çin'in Xiamen isimli şehrindeki yatırımcılara anket uygulanan çalışmada; katılımcıların %45'i kripto para birimlerini yatırım, %19'u stok ve %36'sı maddi olmayan duran varlıklar olarak tanımlamış; %84'ü kripto para biriminin değerinin gerçeğe uygun bir değerle temsil edilmesi gerektiğini belirtmiş ve %65'i ise kripto para birimlerini nakit eşdeğeri para birimleri olarak kabul etmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir.

Alsalmi vd. (2023)	Mevcut muhasebe standartlarının dijital para birimlerinin muhasebe işlemlerini tam olarak kapsamadığının belirtildiği çalışmada; bu para birimlerinin tanımlanması, sınıflandırılması, ölçümü ve sunumu hakkında rehberlik sağlamak için bir muhasebe standardına ihtiyaç olduğu ya da tutarsız küresel muhasebe yaklaşımlarından kaçınmak için mevcut muhasebe standartlarının dijital para birimlerini içerecek şekilde değiştirilebileceği ileri sürülmüştür.
Dilek ve Doğan (2023)	Kripto paraların muhasebeleştirilmesinde benimsenen yaklaşımların açıklandığı çalışmada; kripto paraların kullanım amacına göre nakit ve nakit benzerleri olarak "100 Kasa", "108 Diğer Hazır Değerler", "104 Kripto Para" hesaplarında veya stoklar hesap gurubunda "153 Ticari Mallar" hesabında muhasebeleştirilebileceği ifade edilmiştir.
Güney ve Şavlı (2023)	Kripto paraların varlık hesabının değerlendirildiği ve örnek muhasebe kayıtlarının yapıldığı çalışmada; işletmelerin kripto paraları elde etme ve elde tutma amaçlarına göre yaklaşımlardan birinin tercih edilebileceği ileri sürülmüştür.
Kılıç ve Alataş (2023)	Kripto paraların muhasebeleştirilmesinde öne çıkan hesap gruplarının belirtildiği çalışmada; kripto paraları maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirmek tercih edilmiştir.

Tablo 1'de yer alan çalışma özetleri, literatürde kripto paraların farklı hesaplar kullanılarak muhasebe kayıtlarına geçirildiğini göstermektedir. Çalışmalarda kripto paraların muhasebeleştirilmesinde farklı yaklaşımların benimsenmesi, kripto paraların yapısal özelliklerinin farklılığından, işletmeler tarafından farklı amaçlarla elde edilmesinden ve küresel bir standardının henüz oluşturulmamış olmasından kaynaklanmıştır.

2. TMS/IFRS Çerçevesinde Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi

KGK tarafından uluslararası standartlarla uyumlu olarak hazırlanan ve yayımlanarak yürürlüğe giren TMS ve IFRS kripto paralara yönelik doğrudan hüküm içermemesine rağmen, aşağıda belirtilen standartlar çerçevesinde kripto paraların hangi varlık grubu içinde sınıflandırılmasının mümkün olacağı incelenmiştir.

- TMS 2 "Stoklar" kapsamında; stok
- TMS 7 "Nakit Akış Tablosu" kapsamında; nakit ve nakit benzeri
- TMS 32 "Finansal Araçlar: Sunum" ve IFRS 9 "Finansal Araçlar" kapsamında; finansal varlık
- TMS 38 "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" kapsamında; maddi olmayan duran varlık
- TMS 40 "Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller" kapsamında; yatırım amaçlı gayrimenkul
- IFRS 5 "Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler" kapsamında; duran varlık.

TMS 2 stokları; olağan iş akışı içinde, satılmak üzere elde tutulan, üretilmekte olan veya üretim sürecinde/hizmet sunumunda kullanılacak hammadde ve malzeme şeklinde bulunan varlıklar olarak tanımlanmıştır (TMS 2, paragraf 6). Herhangi bir varlığın stok olarak değerlendirilmesinde ve muhasebeleştirilmesinde niteliği ve kullanım amacı dikkate alınır. Olağan iş akışı çerçevesinde kripto para madenciliği kapsamında üretimi yapılan veya alım satım amacı ile elde tutulan kripto paraların stok olarak muhasebeleştirilmesi mümkündür (KGK Modül 6, s. 5). Literatürde kripto paraları stok olarak muhasebeleştirilmesinin doğru olmadığını ileri süren görüşler de yer almaktadır (Şahin, 2018: 914). Kripto paraların, ticaret hacimlerinin yetersiz olması, alım-satım işlemlerinin sürekli olmaması ve işletmelerin olağan iş akışının bir parçası olmaması gibi sebeplerden dolayı stok olarak muhasebeleştirilmemesi gerektiği olumsuz görüş olarak değerlendirilmektedir (Güdelci, 2020: 249).

TMS 7'de yapılan tanımlara göre nakit; işletmelerde yer alan nakit ile vadesiz mevduattır, nakit benzeri ise değerindeki değişim riski önemsiz kabul edilen, tutarı belirli bir nakde kolaylıkla çevrilebilen ve yüksek likiditeye sahip olan kısa vadeli yatırımlardır (TMS 7, paragraf 6). Yapılan nakit tanımının, nakit kavramını tam olarak açıklamadığı ve daha çok işletmelerde nakit olarak sınıflandırılması gereken varlıkların hangi hesaplarda yer aldığına işaret ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda işletmelerin kasa hesabında yer alan tutarlar ve bankalar hesabında vadesiz mevduat şeklinde yer alan tutarlar nakit kapsamına girmektedir. Bitcoin başta olmak üzere bazı kripto paraların belirli mal ve hizmetlerin takasında kullanıldığı bilinmesine rağmen kripto paraların genel çerçevede bir değişim aracı olmadığı ve işlemlerin ölçüm ve

muhasebeleştirilmesinde esas teşkil etmemesi sebebiyle kripto paraların nakit tanımını tam olarak karşılamadığı için nakit veya para şeklinde değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir (KGK Modül 2, s. 6).

Literatürde özellikle Bitcoin'ini değişim aracı olarak gören, nakit paranın dijital versiyonu olarak değerlendiren ve işletmelerde bulunan Bitcoin'inin nakit kaleminin altında Türk parası ve yabancı paralardan ayrı olarak Kripto para kalemi şeklinde takip etmenin mümkün olduğunu ileri süren çalışmalar yer almaktadır (Sayar vd., 2021: 88-89). Kripto paraların yaratıcısı olarak görülen Nakamoto da kripto paraların bir ödeme aracı olarak tasarlandıklarını öne sürmüştür (Güdelci, 2020: 244). Kripto paraların nakit tanımını tam karşılamadığı gibi nakit benzeri tanımını da karşılamadığı ifade edilebilir. Bunun gerekçesi ise kripto paraların kısa vadeye sahip olmaması, değerlerindeki değişimin kısa sürede bile önemli ölçüde değişebilir niteliğe sahip olması ve nakde dönüşüm tutarlarında önemli belirsizliklerin olması ile açıklanabilmektedir.

TMS 32'de nakit, eş anlamlı olarak para şeklinde kullanılmış ve bir finansal varlık olarak belirtilmiştir (paragraf UR3). Bunun sebebi olarak da paranın bir değişim aracını temsil etmesini ve işlemlerin ölçülmesi ve finansal tablolara aktarılmasında esas teşkil etmesini ileri sürmüştür. TMS 32'de yer alan bu hükümlerden nakdin (paranın) mal ve hizmetlerin takasında kullanılan bir değişim aracı olduğu ve işletmeler tarafından gerçekleştirilen tüm işlemlerin ölçümünde ve muhasebeleştirilmesinde esas alındığı anlaşılmaktadır. TMS 32'de finansal varlık; işletmenin sahip olduğu nakit veya başka bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları olarak tanımlanmıştır (TMS 32, paragraf 11). Kripto paraların hamiline sözleşmeden doğan nakit veya başka bir finansal varlık edinim hakkı sağlamaması, bir diğer ifade ile kripto para karşılığında ödeme yapma yükümlülüğü altına girecek olan bir karşı tarafın olmaması sebebiyle kripto paraların finansal varlık tanımını da karşılamadığını belirtilmektedir (KGK Modül 9, s. 9).

Bir diğer görüşe göre kripto varlık dayanak varlığın değerine eşdeğer nakit elde etmeye dair sözleşmeye dayalı bir hak temsil ettiği durumlarda, finansal varlık tanımını karşılayabilir. Finansal varlık tanımını karşılayan kripto varlıkların sınıflandırılması ve ölçümünde TFRS 9 rehberlik etmektedir (TBV, 2021: 32).

TMS 38 maddi olmayan duran varlıkları; fiziksel niteliğe sahip olmayan, tanımlanabilir parasal olmayan varlıklar şeklinde tanımlamıştır (TMS 38, paragraf 8). Söz konusu standart hükmü, bir varlığın maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilebilmesini üç temel kriterin birlikte sağlanmış olması şartına bağlamıştır. Fiziksel niteliğe sahip olmama, soyut olma veya fiziksel bir görünümü olmama anlamına gelmektedir. Tanımlanabilir nitelikte olma, varlığın işletmeden ayrılabilir olması veya sözleşmede yer alan haklardan ya da diğer yasal haklardan kaynaklanmasıdır. Parasal varlık olmama ise, sahibine doğrudan para alma hakkı ya da para ödeme yükümlülüğü sağlamayan varlıklardır. Bir diğer ifade ile parasal olmayan varlıklar sabit ya da belirlenebilir tutarda para biriminin alınması hakkının veya ödenmesi yükümlülüğünün mevcut olmamasını ifade eder. Bu doğrultuda kripto paraların maddi olmayan duran varlık tanımını karşıladığı ve üretilen veya alım satım amacıyla elde tutulan kripto paraların dışındaki tüm durumlarda işletmelerin ellerinde bulundukları kripto paraları maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirmelerinin mümkün olduğu ifade edilebilir (KGK Modül 14, s. 8).

Kripto paraların özellikleri dikkate alındığında; kripto paraların parçalar halinde borsada ya da kişiden kişiye satılmakta olması, bölünebilirliğine sahip olması açısından maddi olmayan duran varlık tanımındaki "tanımlanabilir olma" niteliğini taşıdığını göstermektedir. Arz ve talebe bağlı olarak kripto paraların değerinde sürekli ani dalgalanmalar meydana gelmesi, değerinin sabit olarak tespit edilememesi ve böylece "parasal olmayan" niteliğe sahip olması anlamına gelmektedir. Üçüncü özellik olarak kripto paraların dijital ya da sanal para olarak görülmesi, fiziksel aygıtlar içinde kodlanmaları mümkün olsa bile saklanmalarının dijital olarak mümkün olması gibi nitelikler kripto paraların fiziksel bir varlığa sahip olmadığını göstermektedir (Güdelci, 2020: 248).

TMS 40 yatırım amaçlı gayrimenkulleri; "kira geliri ve/veya sermaye kazancı sağlamak amacıyla elde tutulan gayrimenkullerdir" şeklinde tanımlamıştır (TMS 40, paragraf 5). Standartın kapsamına arsa, bina veya her ikisi birden girmektedir. TMS 40'ta yapılan tanım kapsamında arsa ve bina gibi somut ve fiziksel niteliğe sahip varlıklar yer aldığı için ve kripto paraların da fiziksel niteliğe sahip olmaması sebebiyle kripto paraların yatırım amaçlı gayrimenkul olarak muhasebeleştirilmesi uygun değildir.

TMS 1 "Finansal Tabloların Sunuluşu" duran varlıkları; dönen varlık özelliği taşımayan varlıklar olarak tanımlamakta ve işletmenin normal faaliyet döngüsü içinde realize etmeyi beklemeyi, satmayı veya tüketmeyi amaçlamadığı, esas olarak ticari amaçla elde tutmadığı, raporlama döneminden sonraki on iki ay içinde realize etmeyi beklemediği veya nakit veya nakit benzeri olmayan varlıklar olarak açıklamıştır (TMS 1, paragraf 66). TFRS 5'e göre ise "bir duran varlığın defter değerinin sürdürülmekte olan kullanımdan ziyade satış işlemi vasıtası ile geri kazanılacak olması durumunda işletme, söz konusu duran varlığı satış amaçlı olarak sınıflandırır." Aynı zamanda duran varlığın derhal satılabilecek durumda olması ve satış olasılığının yüksek olması gerekmektedir (TFRS 5, paragraf 6-7). Maddi olmayan duran varlık tanımını ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılayan kripto paralar elden çıkarma amacıyla edinilmişse satış amaçlı elde tutulan duran varlık olarak nitelendirilebilir. Elden çıkarma amacıyla elde edilen kripto paraların sınıflandırılma tarihinden itibaren bir yıl içinde tamamlanmış bir satış olarak muhasebe işleminin yapılmasının ve edinilen tarih itibarıyla TFRS 5'te belirtilen diğer

koşulların sağlanması tarihini takiben kısa bir süre içerisinde karşılanması olasılığının yüksek olması durumunda TFRS 5 kapsamında satış amacıyla elde tutulan kripto varlık olarak muhasebeleştirilmesi mümkündür (TBV, 2021: 30).

Kripto paraları Almanya yabancı para ve finansal araç; İngiltere varlık ve özel para birimi; ABD, Avustralya, Çin ve Japonya emtia (stok) olarak değerlendirmektedir (Özkul ve Baş, 2020: 65-71). Günümüzde mevcut olan tüm muhasebe ve finansal raporlama standartları, kripto paraların ortaya çıkışından önce oluşturulduğu için kripto paralara özgü bir standart mevcut değildir (Güdelci, 2020: 253). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun kripto paralarla ilgili işlemleri mevcut standartlardan birine dahil ederek ya da kripto paralara yönelik yeni bir standart oluşturarak kripto paraların muhasebeleştirilmesine ilişkin karmaşıklığa son vermesi beklenmektedir (Dilek ve Doğan, 2023: 91).

3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri Çerçevesinde Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada meslek mensuplarının kripto paralar ile ilgili farkındalık düzeylerini, kripto paralara bakış açılarını ve kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Kayseri ve Kırşehir illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının kripto paralara ve kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik görüşleri anket ve görüşme yöntemleriyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de kripto para işlemlerini güvence altına alan ve söz konusu işlemlerin muhasebe kayıtlarına ne şekilde yansıtılması gerektiğini ortaya koyan herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile yürürlükteki muhasebe sistemi kripto paraların tanımını yapabilecek ve kullanım alanlarını karşılayabilecek düzeyde değildir. Yapılan bu çalışmanın kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik gelecekte yapılması beklenen yasal düzenlemeler için bir alt yapı niteliği taşıması ve literatüre katkı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

TÜRMOB 2022 yılı Çalışma Raporuna göre 2022 yılı sonu itibarıyla serbest ve bağımlı olarak faaliyet gösteren Kayseri SMMMO'ya kayıtlı 79 SM ve 1.777 SMMM, Kırşehir SMMMO'ya kayıtlı 16 SM ve 115 SMMM olmak üzere Kayseri'de toplam 1.856, Kırşehir'de ise toplam 131 muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır. Ancak Kayseri ve Kırşehir'in ilçelerinde hizmet veren muhasebe meslek mensupları zaman ve maliyet kısıtı açısından araştırmaya dahil edilmemiştir. Kayseri ve Kırşehir SMMMO'larından alınan bilgilere göre Kayseri'nin ilçelerinde faaliyet gösteren toplam 76, Kırşehir'in ilçelerinde faaliyet gösteren toplam 20 muhasebe meslek mensubu çıkarılarak araştırmanın evren büyüklüğü olarak 1.891 (1.987 – 96) kişi tespit edilmiştir.

Örnekleme tespiti için sosyal bilimlerde kullanılan örneklem hesaplama yöntemi tercih edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan hesaplama yönteminden yararlanılmış, %95 güvenilirlik düzeyi ve %5 tolerans gösterilebilir hata oranı için örneklem büyüklüğü 320 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında toplam 400 muhasebe meslek mensubuna anket formu dağıtılmıştır. Dağıtılan anket formlarını 350 meslek mensubu cevaplamıştır, bu formlardan 20 form eksik bilgiden ve 10 form hataya sebebiyet verecek şekilde tek şık cevaplanmasından dolayı çalışmaya dahil edilmemiştir. Toplamda 320 anket formu kabul edilmiştir. Araştırmaya dahil olan toplam katılımcı sayısı örneklem için hesaplanan sayıyı eşit olduğundan dolayı araştırma geçerli kabul edilmektedir.

Araştırma kapsamında ayrıca Kayseri (15 kişi) ve Kırşehir (15 kişi) illerinde faaliyette bulunan toplam 30 muhasebe meslek mensubu ile birebir görüşme sağlanarak, meslek mensuplarına kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik önceden hazırlanmış ve yarı yapılandırılmış toplam dört açık uçlu soru yöneltilmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada verilerin elde edilmesinde karma yöntem tercih edilmiştir. Nicel verileri elde etmek için Çetiner (2020) tarafından geliştirilmiş olan ölçekten yararlanılarak anket formu hazırlanmıştır. Ölçeği kullanabilmek için yazarın yazılı izni alınmıştır. Anket formunun birinci bölümünde çalışılan il, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki deneyim ve mesleki unvanı kapsayan toplam yedi demografik soruların yanı sıra toplam 20 sorudan oluşan ve muhasebe meslek mensuplarının kripto para işlemlerine yönelik görüşlerini ortaya koyan ölçek bulunmaktadır. Ölçek dört faktörden oluşmaktadır. Bunlar;

- Katılımcıların kripto para farkındalığı (5 soru)
- Katılımcıların kripto paralara olumsuz bakış açıları (5 soru)
- Katılımcıların kripto paralara olumlu bakış açıları (5 soru)
- Katılımcıların kripto para kullanımının muhasebe uygulamalarına yönelik bakış açıları (5 soru)

Araştırma için beşli likert tipi ölçeklendirme kullanılmıştır. Anket sorularının yanısıra araştırma kapsamında nitel verilerin elde edilmesi için muhasebe meslek mensuplarına yöneltilmek üzere toplam dört adet yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme sorusu hazırlanmıştır. Sorular muhasebe meslek mensuplarının kripto paralara ve bu paraların muhasebeleştirilmesine yönelik görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Anketlerden elde edilen nicel verilerin analizi SPSS 26.0, görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizi MAXQDA 2022 bilgisayar programları kullanılarak yapılmıştır.

Ölçeğin güvenilirlik analizi Cronbach's Alpha testi ile yapılmıştır. Analiz sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının kripto paralara yönelik görüşlerini tespit etmek için hazırlanan ve yirmi sorudan oluşan ölçeğin tamamı için $\alpha = 0,721$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach Alfa değerine göre kullanılan ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu söylemek mümkündür (Tavşancıl, 2005).

3.4. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmadan elde edilen bulguların ve bu kapsamda ulaşılan sonuçların Kayseri ve Kırşehir illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri ile sınırlı olması araştırmanın en temel kısıtıdır. Bunun yanısıra Kayseri ve Kırşehir'in ilçelerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Araştırma kapsamında anket ve görüşme yapılan muhasebe meslek mensupları SM ve SMMM ruhsatlı kişilerdir. YMM unvanına sahip kişiler farklı yetki ve sorumluluklara sahip oldukları için araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının iş yoğunluklarının fazla olması, araştırmanın katılımcı sayısı üzerinde olumsuz etki yaratmış ve örneklem büyüklüğünü sınırlandırmıştır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde öncelikle anket tekniği ile elde edilen nicel verilerin analizine, sonrasında ise görüşme tekniği ile elde edilen nitel verilerin analizine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular

Anket sorularını cevaplayan Kayseri'de 219 ve Kırşehir'de 101 olmak üzere toplam 320 muhasebe meslek mensubunun demografik özelliklerine yönelik frekans (n) ve yüzde (%) bilgileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Demografik Bulgular

Demografik Özellikler		Kayseri		Kırşehir		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kadın	79	36.07	4	3.96	83	25.94
	Erkek	140	63.93	97	96.04	237	74.06
Yaş	31-40	37	16.89	12	11.88	49	15.31
	41-50	83	37.90	46	45.54	129	40.31
	51-60	62	28.31	29	28.71	91	28.44
	61 ve üstü	37	16.89	14	13.86	51	15.94
Medeni Durum	Bekar	52	23.74	42	41.58	94	29.38
	Evli	167	76.26	59	58.42	226	70.63
Eğitim Durumu	Lise	10	4.57	0	0	10	3.13
	Ön Lisans	50	22.83	34	33.66	84	26.25
	Lisans	155	70.78	67	66.34	222	69.38
	Lisansüstü	4	1.83	0	0	4	1.25
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	7	3.20	2	1.98	9	2.81
	6-10 yıl	26	11.87	13	12.87	39	12.19
	11-15 yıl	115	52.51	61	60.40	176	55.00
	16-20 yıl	32	14.61	11	10.89	43	13.44

	21-25 yıl	38	17.35	14	13.86	52	16.25
	26 yıl ve üstü	1	0.46	0	0	1	0.31
Unvan	SMMM	189	86.30	91	90.10	280	87.50
	SM	30	13.70	10	9.90	40	12.50

Yukarıdaki tabloda demografik özelliklere verilen cevapların illere göre dağılımı yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında muhasebe meslek mensuplarının %74.06'sı erkek, %25.94'ü kadındır. Anket sorularını cevaplayan meslek mensuplarının yaşa göre dağılımları incelendiğinde her iki ilde de çoğunluğun 41-50 yaş aralığında olduğu ifade edilebilir. Medeni durum bakımından Kayseri'deki meslek mensuplarının %76.26'sı, Kırşehir'dekilerin ise %58.42'si evlidir. Eğitim durumları açısından Kayseri'deki meslek mensuplarının %70.78'i, Kırşehir'dekilerin ise %66.34'ü lisans mezunudur. Mesleki deneyim bakımından meslek mensuplarının her iki ilde de büyük çoğunluğunu 11-15 yıl çalışanlar oluşturmaktadır. Kayseri'deki meslek mensuplarının %86.30'u, Kırşehir'dekilerin ise %90.10'u Serbest Muhasebeci Mali Müşavir unvanına sahiptir.

Kayseri ve Kırşehir illerinde hizmet vermekte olan muhasebe meslek mensuplarının kripto paralar ile ilgili ölçekte yer alan maddelere vermiş oldukları cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Ölçek Maddelerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Ölçek Maddeleri	Kayseri	Kırşehir	Toplam
1	Kripto para hakkında bilgi sahibiyim.	3,41±1,28	2,92±1,22	3,25±1,28
2	Kripto para kullanımına hâkimiyetim var.	2,90±1,56	2,74±1,18	2,85±1,45
3	Kripto para sisteminin işleyişini biliyorum.	3,92±0,79	3,54±1,00	3,80±0,88
4	Kripto para piyasasını takip ederim.	3,57±1,14	2,67±0,92	3,28±1,15
5	Kripto paraların uluslararası geçerliliğine inanıyorum.	3,98±0,74	4,26±0,69	4,07±0,74
6	Kripto para dünyası bir balondur.	4,54±0,50	4,55±0,50	4,54±0,50
7	Kripto para güvenilir değildir.	3,58±1,08	4,03±0,91	3,72±1,05
8	Kripto para kullanımı sürdürülebilir değildir.	2,55±0,99	2,16±0,85	2,43±0,96
9	Kripto para kullanımı resmi paranın yerini tutmaz.	3,77±0,73	3,79±1,14	3,78±0,88
10	Kripto para kullanımı risklidir.	3,83±0,75	3,32±0,82	3,67±0,81
11	Finansal işlemlerde kripto para kullanımını destekliyorum.	3,49±0,90	3,19±1,28	3,39±1,04
12	Bir gün etkin bir kripto para kullanıcısı olabilirim.	3,14±1,29	1,79±1,12	2,72±1,39
13	Kripto paranın gelecekte kullanımı daha da yaygınlaşacaktır.	4,19±0,74	3,87±1,03	4,09±0,85
14	Türkiye'de kripto paraya ihtiyaç vardır.	3,28±1,21	2,74±1,02	3,11±1,18
15	Kripto paralar internet alışverişinde en güvenilir para birimidir.	1,86±0,86	1,90±0,87	1,88±0,86
16	Kripto para kullanımı muhasebe açısından yetersizdir.	3,68±0,56	4,19±0,42	3,84±0,57
17	Kripto paraların kayıt altına alınmadan denetlenmesi mümkün değildir.	3,21±1,33	2,84±1,27	3,09±1,32
18	Kripto paraların muhasebeleştirilmesi için yasal düzenleme yapılması gerekir.	3,33±1,51	2,37±1,38	3,03±1,54
19	Kripto paraların muhasebe kayıtlarının kontrolünü ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla mevcut denetim faaliyetleri içerisinde kripto paralara yer verilmesi gerekir.	4,27±0,62	4,01±0,82	4,19±0,70
20	Kripto paraların muhasebe işlem izinin sürülmesi kayıt dışı ekonominin önlenmesi açısından önemlidir.	3,90±0,58	4,20±0,75	4,00±0,65

Muhasebe meslek mensuplarının kripto para farkındalıklarını ölçmeye yönelik olan ilk beş ifadeden en büyük ortalama her iki ilde ve toplamda “kripto paraların uluslararası geçerliliğine inanıyorum” maddesine aittir. Meslek mensupları kripto paraların uluslararası düzeyde geçerliliği olduğuna katılmakla birlikte kripto para kullanımı konusunda kendilerini çok yeterli görmemektedir. Araştırma bulguları Kayseri’de hizmet veren muhasebe meslek mensuplarının Kırşehir’dekilere göre kripto paralar hakkında daha fazla bilgiye sahip olduklarını, kripto para sisteminin işleyişini daha iyi bildiklerini ve kripto para piyasasını daha yakından takip ettiklerini göstermektedir.

Tablo 3’te yer alan 6. 7. 8. 9 ve 10. maddeler muhasebe meslek mensuplarının kripto paralara yönelik olumsuz bakış açılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Hem iller bazında hem de toplamda meslek mensupları en çok “kripto para dünyası bir balondur” maddesini en az ise “kripto para kullanımı sürdürülebilir değildir” maddesini desteklemişlerdir. Dikkat çeken bir diğer bulgu, Kırşehir’deki meslek mensuplarının Kayseri’dekilere göre kripto paraları daha az güvenilir bulmalarıdır.

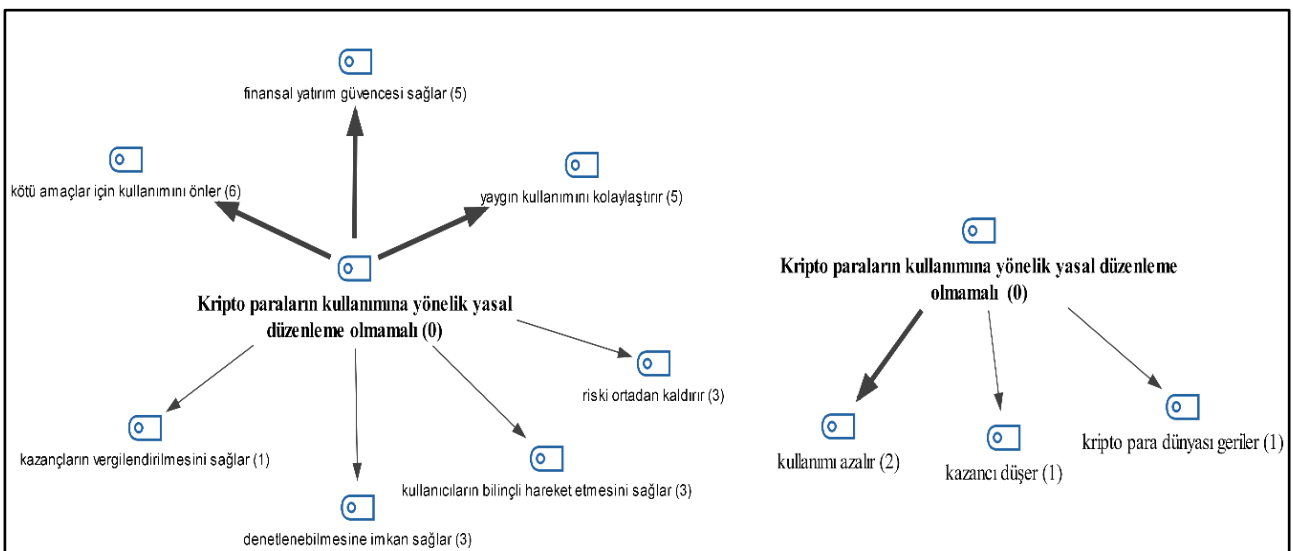
Muhasebe meslek mensuplarının kripto paralara yönelik olumlu bakış açılarını ölçekteki 11. 12. 13. 14 ve 15. maddeler göstermektedir. Meslek mensupları her iki ilde ve toplamda en çok “kripto paranın gelecekte kullanımı daha da yaygınlaşacaktır” maddesine olumlu görüş bildirmişlerdir. Kayseri’deki meslek mensupları Kırşehir’dekilere göre kripto paraların internet alışverişinde güvenilir olduğu ifadesine daha az katılmış olsalar da diğer maddelere daha fazla katılım sağlayarak kripto paralara yönelik daha olumlu görüşe sahip olduklarını göstermişlerdir. Toplam açısından değerlendirildiğinde ise ölçekteki maddeler arasında meslek mensuplarının en az katıldıkları madde “kripto paralar internet alışverişinde en güvenilir para birimidir” ifadesi olmuştur.

Muhasebe meslek mensupları kripto paraları muhasebe uygulamaları açısından 16. 17. 18. 19 ve 20. maddelerde değerlendirmişlerdir. Elde edilen bulgular her iki ilde de muhasebe meslek mensuplarının, kripto para kullanımının muhasebe açısından yetersiz olduğuna, kripto paraların muhasebe kayıtlarının kontrolünü ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla mevcut denetim faaliyetleri içerisinde kripto paralara yer verilmesi gerektiğine ve kayıt dışı ekonominin önlenmesi açısından kripto paraların muhasebeye yansıtılmasının önemli olduğuna büyük ölçüde katıldıklarını göstermiştir. Kayseri’deki meslek mensupları Kırşehir’dekilere göre kripto paraların muhasebeleştirilmesi için yasal düzenleme yapılması gerektiğini, kripto paraların kayıt altına alınmadan denetlenmesinin mümkün olmadığını ve mevcut denetim faaliyetleri içerisinde kripto paralara yer verilmesini daha fazla desteklemişlerdir. Kırşehir’deki meslek mensupları ise Kayseri’dekilere göre kripto para kullanımının muhasebe açısından daha yetersiz ancak kayıt dışı ekonominin önlenmesi açısından kripto paraların muhasebe işlem izinin sürülmesinin daha önemli olduğu görüşüne sahiptirler.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular

Kayseri ve Kırşehir illerinde faaliyette bulunan toplam 30 muhasebe meslek mensubu ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş ve kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin MAXQDA 2022 programı ile analizi sonucu ulaşılan bulgular meslek mensuplarına yöneltilen sorulara göre aşağıda sunulmuştur.

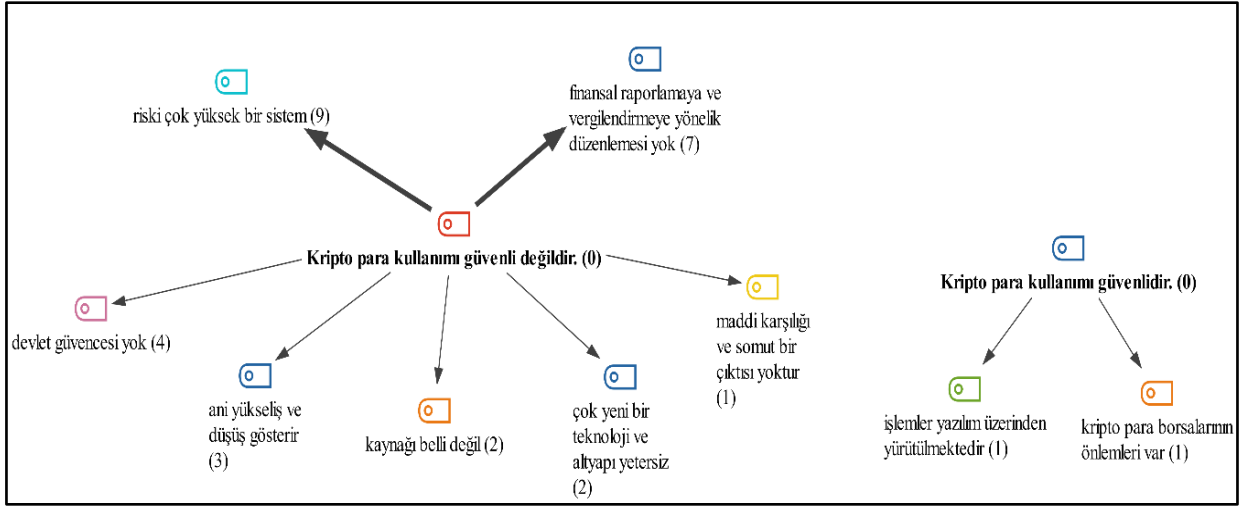
1. Türkiye’de şu anda kripto paralar ile ilgili yasal bir düzenleme yoktur, fakat bu konuda çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Sizce kripto paraların kullanımına yönelik yasal bir düzenleme olmalı mıdır? Neden?

Şekil 1. Kripto Paraların Kullanımına Yönelik Yasal Düzenlemeye İlişkin Görüşler

Meslek mensuplarının kripto paraların kullanımına yönelik yasal düzenleme olmalı mı? sorusuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun (26 kişi) yasal düzenleme olması gerektiğini belirttiği tespit edilmiştir. Yasal düzenleme olması gerektiğini savunan meslek mensuplarının en temel gerekçeleri arasında yapılan yasal düzenlemenin kripto paraların dolandırıcılık, kara para aklama gibi etik dışı kötü amaçlar için kullanımını önleyebileceği, finansal açıdan yatırım güvencesi sağlayabileceği ve böylece kripto paraların yaygın kullanımını kolaylaştırabileceği yer almıştır. Bunların yanısıra yasal düzenleme ile kripto para işlemlerine yönelik riskin ortadan kalkacağını, kullanıcıların bilinçli hareket etmesinin sağlanacağını, denetleme mekanizmasının oluşacağını ve kazançların vergilendirilebilmesine imkân sağlanacağını ileri süren meslek mensupları olmuştur. Diğer taraftan kripto paralara yönelik düzenleme olmaması gerektiğini savunan az sayıda meslek mensubu ise yasal düzenleme yapılması durumunda kripto para kullanımının azalacağı, kazancının düşeceği ve kripto para piyasasının gerileyeceği yönünde görüş bildirmiştir.

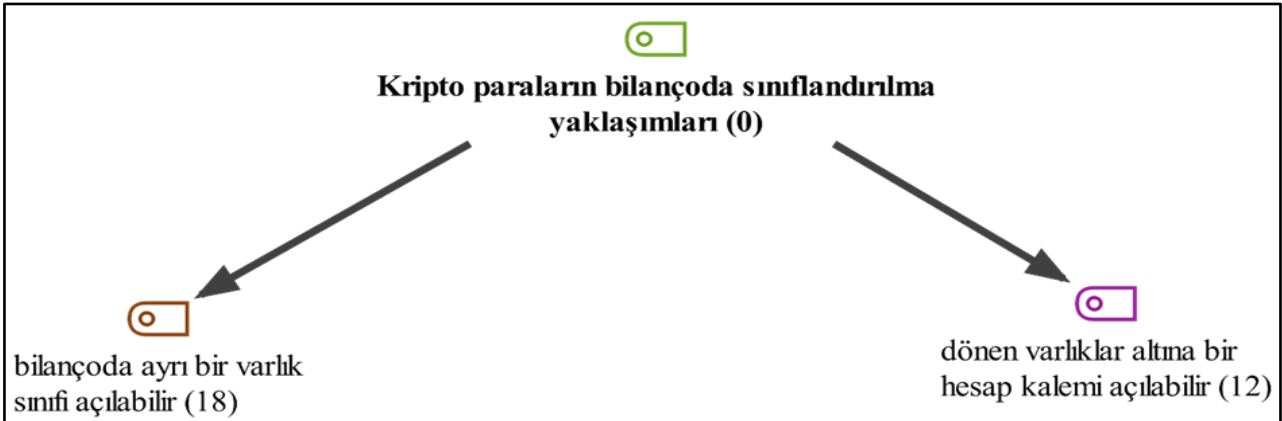
2. Kamuoyunda çıkan haberlerde hem kripto para işlemi yaparak çok fazla gelir eden hem de kripto para borsalarında dolandırıldıklarını iddia eden tarafları görüyoruz. Kripto para kullanımını siz nasıl değerlendirirsiniz? Kripto paralar ile yapılan işlemler sizce güvenli mi?

Şekil 2. Kripto Paraların Güvenilirliğine İlişkin Görüşler

Muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğu (28 kişi) kripto paraların kullanımını güvenli bulmamaktadır. Görüşme yapılan meslek mensuplarından 9'u kripto para sistemini çok riskli olduğu, 7'si finansal raporlamaya ve vergilendirmeye yönelik düzenlemesi bulunmadığı, 4'ü devlet güvencesi olmadığı, 3'ü ani yükseliş ve düşüş gösterdiği, 2'si kaynağı belirsiz olduğu, diğer 2'si çok yeni bir teknoloji olduğu ve altyapı yetersizliği ve 1'i ise somut bir çıktısı olmadığı için kripto para kullanımının güvenli olmadığı görüşüne sahiptir. Görüşmeye katılan 2 meslek mensubu ise kripto para kullanımını işlemlerin yazılım üzerinden yürütülmesi ve kripto para borsalarının bazı önlemleri bulunması gerekçelerini ileri sürerek güvenli olarak nitelendirmiştir.

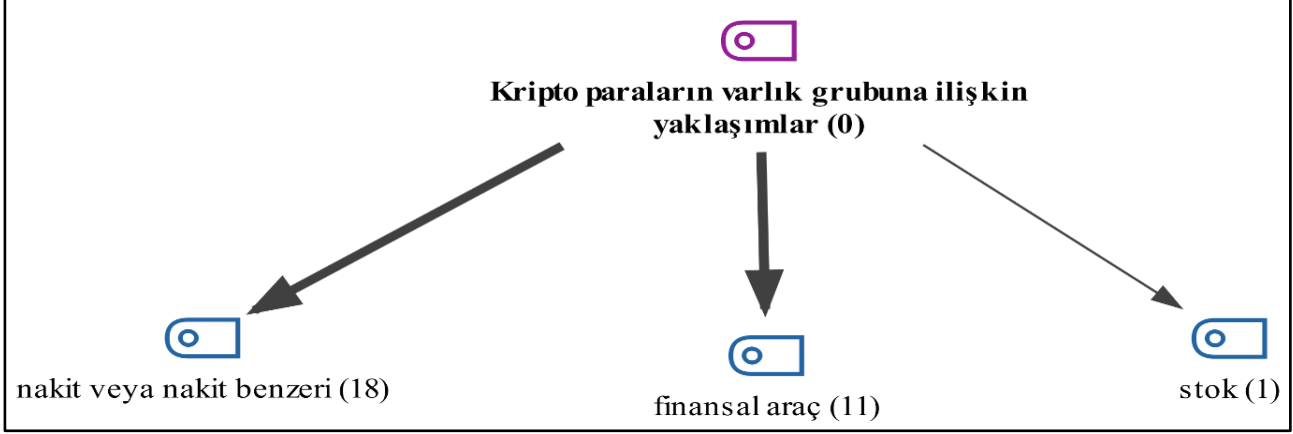
3. Bilançoda yer alan varlıklar dönen ve duran varlıklar olarak sınıflandırılmaktadır. Dijital bir çağda yaşıyoruz ve dijital varlıkların alt kategorisi olarak nitelendirilen kripto varlıkları bilançoda "Dijital Varlıklar" şeklinde farklı bir gruba dahil ederek sınıflandırabilir miyiz?

Şekil 3. Kripto Paraların Bilançoda Sınıflandırılmasına İlişkin Görüşler

Görüşmeye katılan muhasebe meslek mensuplarının yarısından fazlası (18 kişi) kripto paraların bilançoda dönen ve duran varlıklar gibi "dijital varlıklar" şeklinde ayrı bir hesap sınıfı altında muhasebeleştirilmesinin uygun olacağı görüşünü ileri sürmüştür. 12 muhasebe meslek mensubu ise kripto paralar için bilançoda ayrı bir hesap sınıfının açılmasına gerek olmadığını, kripto paraların dönen varlıklar hesap sınıfı altında kullanım amacına uygun bir hesap kalemine kayıt yapılabileceğini ifade etmiştir. Muhasebe meslek mensupları kripto paraların geleceğin bireysel ve kurumsal alışveriş aracı olacağı için ve döngüsün hızlı oluşuyla bir yıl içerisinde kolaylıkla nakde çevrilebilmesinden dolayı dönen varlık sınıfında yer alması gerektiğini vurgulamıştır.

4. Kripto paralar sizce daha çok hangi varlık grubunda kayda alınmalıdır? Kripto paraların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini değerlendirebilir misiniz?

Şekil 4. Kripto Paraların Varlık Grubuna İlişkin Görüşler

Meslek mensuplarının kripto paraların varlık grubuna yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde nakit veya nakit benzeri ve finansal araçlar hesap grupları görüşlerinin öne çıktığı gözlemlenmiştir. Bu iki cevaba ilişkin görüşler incelendiğinde ise meslek mensuplarının yoğunlukla (18 kişi) kripto paraların nakit veya nakit benzeri grubunda olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra finansal araç grubunda olmasını savunan meslek mensupları ise kripto paraların al-sat yaparak kar elde etmek amaçlı kullanıldığından bu grupta yer alması gerektiğini vurgulamışlardır. Son olarak sadece bir meslek mensubu ise kripto paranın stok grubunda yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Teknolojik gelişmelerin etkilediği alanlardan biri muhasebedir. Son zamanlarda özellikle bilgisayar teknolojisinin gelişimi ile kripto paraların ortaya çıkması ve belirli bir kullanıcı kitlesine sahip olması muhasebe biliminde de karşılık bulmuştur. Kripto paraların gelişim hızı dikkate alındığında günümüzde kripto para kullanan işletmeler olduğu gibi gelecekte de çok sayıda işletmenin kripto para işlemlerine maruz kalacağı tahmin edilmektedir. İşletmeler tarafından gerçekleştirilen ve mali nitelikte olan kripto paraların muhasebeye kesinlikle doğru bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada kripto paraların önce TMS/TRFS'de yer alan hükümler sonra da Kayseri ve Kırşehir illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının görüşleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesi değerlendirilmiştir. Bu sebeple hem yapılan bu çalışmanın hem de kripto paralar ile ilgili muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşturulmasına yönelik literatürde yer alan diğer çalışmaların kripto paraların muhasebeleştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanıp yayımlanarak yürürlüğe giren TMS ve TFRS'de yer alan hükümler değerlendirildiğinde kripto paraların stok ve maddi olmayan duran varlık tanımlarını karşıladığı ifade edilebilir. Kripto para madenciliği kapsamında üretimi yapılan veya alım satım amacı ile elde tutulan kripto paraların stok olarak muhasebeleştirilmesi mümkündür. Aynı şekilde kripto paralar maddi olmayan duran varlık tanımını da karşıladığı için, üretilen veya alım satım amacıyla elde tutulan kripto paralar dışındaki tüm durumlarda işletmelerin sahip oldukları kripto paraları maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirmeleri ulusal/uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları çerçevesinde en kabul edilebilir yaklaşımdır. Literatürde kripto paralar nakit ve/veya nakit mevcudu olarak da kabul edilmektedir. Ancak kripto para birimleri yabancı bir ülkenin parası olmadığı gibi Türkiye'deki yasal düzenlemelere göre çıkartılan bir para da değildir. Kripto paraların SPK'da yer alan menkul kıymet tanımlama şekline de uygun olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın uygulama kısmında Türkiye’de kripto paraların resmi olarak kabul edilmesi durumunda muhasebe meslek mensuplarının kripto paraların ne şekilde muhasebeleştirilmesi gerektiğine yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla karma bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Anket soruları ile meslek mensuplarının kripto para farkındalıkları, kripto paralara yönelik olumsuz ve olumlu bakış açıları ile kripto paraların muhasebe uygulamalarına yönelik görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme soruları ile ise meslek mensuplarının kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Her iki yöntem ile elde edilen verilerden nicel veriler SPSS 26 ile nitel veriler ise MAXQUDA 2022 programları kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya Kırşehir ve Kayseri illerinin merkezlerinde faaliyet gösteren SM ve SMMM unvanlı meslek mensupları katılmıştır. Katılımcıların çoğunluğunu erkek, SMMM unvanına sahip, evli ve lisans mezunu olan meslek mensupları oluşturmuştur. Araştırmada farkındalık alt boyutuna bakıldığında Kayseri ilindeki katılımcıların Kırşehir ilindeki katılımcılara oranla kripto paralara yönelik farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında Kayseri ilinin büyük şehir olması ve ticaret potansiyelinin yüksek olmasının etkisinin olabileceği ifade edilebilir.

Kayseri ve Kırşehir’deki muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğu kripto para dünyasını bir balon olarak değerlendirmekte ve kripto paraları güvenilir bulmamaktadır. Kırşehir’deki meslek mensuplarının Kayseri’dekilere göre kripto paralara duydukları güvensizlik daha yüksektir. Her iki ildeki meslek mensupları, kripto paraların riskli olduğuna ve bu doğrultuda resmi paranın yerini tutmayacağına yönelik ağırlıklı görüşe sahiptirler. Kayseri’deki meslek mensupları Kırşehir’dekiler ile karşılaştırıldığında kripto paralar ile ilgili daha olumlu bakış açısına sahiptirler. Muhasebe alt boyutu açısından değerlendirildiğinde; Kırşehir’deki meslek mensupları Kayseri’deki meslek mensuplarına kıyasla kripto paraların muhasebe işlem izinin sürülmesinin kayıt dışı ekonominin önlenmesi açısından önemli olduğu ifadesine daha fazla katılmışlardır. Kayseri’deki meslek mensupları ise kripto paraların muhasebeleştirilmesi için yasal düzenlemenin yapılması gerektiğini ve kripto paraların kayıt altına alınmadan denetlenemeyeceğini daha çok desteklemiştir. Muhasebe alt boyutuna ilişkin dikkat çeken bir diğer bulgu ise her iki ilde hizmet veren muhasebe meslek mensuplarının kripto paraların muhasebe kayıtlarının kontrolünü ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla mevcut denetim faaliyetleri içerisinde kripto paralara yer verilmesi gerektiği yönündeki ifadeye yüksek düzeyde katılım göstermiş olmalarıdır.

Nitel verilerin analiz sonuçlarına göre ise her iki ilde de meslek mensuplarının büyük çoğunluğu kripto paralara yönelik yasal düzenleme olması gerektiğini savunmaktadır. Kripto paralar ile ilgili yapılacak yasal düzenleme ile kripto paraların kötü amaçlı kullanımının önlenilebileceği, kullanıcılara finansal açıdan yatırım güvencesi sunulabileceği ve kripto paraların yaygın kullanımının sağlanabileceği görüşü hakimdir. Yasal düzenleme beraberinde kripto para işlemlerinin denetimine ve vergilendirilmesine imkân sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. Kripto paralara yönelik düzenleme olmaması gerektiğini savunan az sayıda meslek mensubu ise yasal düzenleme yapılması durumunda kripto para kullanımının azalacağı, kazancının düşeceği ve kripto para piyasasının gerileyeceği yönünde görüş bildirmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğu kripto paraların kullanımını sistemin çok riskli olması, finansal raporlamaya ve vergilendirmeye ilişkin yasal düzenlemenin olmaması, işlemlerin devlet güvencesi altında yapılmaması ve ani yükseliş ve düşüşler yaşanması temel sebepleri ile güvenli bulmamaktadır.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik muhasebe meslek mensupları iki görüşe ayrılmıştır. Kripto paraların bilançoda “dijital varlıklar” şeklinde ayrı bir hesap sınıfında izlenebileceği ileri süren meslek mensuplarının sayısı, kripto paralar için ayrı bir hesap sınıfına gerek olmadığını ve dönen varlık hesap sınıfı içinde izlenebileceğini belirtenlere göre biraz daha fazladır. Meslek mensupları arasında kripto paraların nakit veya nakit benzeri ya da finansal araç olarak muhasebeleştirilmesi görüşü hakimdir. KGK’nın BOBİ FRS modüllerinde belirtildiği gibi UFRS Yorumlama Komitesi tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen toplantı kararına göre kripto paraların stok ya da maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesinin uygun olacağını değerlendirilmesine rağmen araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre meslek mensupları kripto paraları nakit, nakit benzeri ya da finansal araç olarak nitelendirmektedir.

Türkiye’de kripto paraların muhasebeleştirilmesine yönelik yasal bir düzenleme olmaması, işletmelerin kripto para işlemlerini farklı muhasebe hesapları kullanarak yevmiye kayıtlarına yansıtılmalarına sebep olmaktadır. Özellikle kripto paraların varlık olarak nitelendirilmesi yönünde genel bir görüş hâkim olsa da dönen varlık mı yoksa duran varlık mı olacağı yönünde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Kripto paraları işletmelerin farklı bilanço hesaplarında takip etmesi ve hesapların niteliğine göre ölçüm esaslarının değişmesi, kripto paralardan ortaya çıkan gelir ve giderleri farklı şekilde sınıflandırması, kripto paralardan elde edilen nakit giriş ve çıkışlarını işletme faaliyeti veya yatırım faaliyeti olarak farklı değerlendirmesi söz konusu olabilir. Bunun sonucunda işletmeler tarafından hazırlanan finansal durum tablosu, kar veya zarar tablosu, nakit akış tablosu gibi finansal raporların karşılaştırılabilirlik özelliği olumsuz yönde etkilenir. Finansal raporlarına göre rasyonel kararlar verecek olan bilgi kullanıcılarının işletmelerin gerçek değeri, karlılığı ve nakit akışları hakkında yanlış değerlendirmeler yapmasına ve böylece piyasalarda güvensizliğe yol açabilir. Bu gerekçeler doğrultusunda kripto paralara yönelik en öncelikli hususun kripto paraların hukuki anlamda tanımlanmasının yapılarak, vergi ve muhasebe uygulamaları açısından duyulan endişelerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar olacağı ifade edilebilir. Böylece kripto para işlemleri yapan işletmeler nasıl muhasebe kayıtları tutmaları gerektiğini belirlemiş olacak ve devlet de kripto para ile yapılan

işlemlerin denetimini ve vergilendirilmesini yapabilecektir. Kripto paraların denetim mekanizmasının oluşturulması, muhasebe kayıtlarının kontrolü ve kripto paralara yönelik güvenilirliği artırmak açısından kritik öneme sahiptir. Kripto para işlemlerinin vergi kapsamına alınması yönelik düzenlemeler yapılması ise özellikle Türkiye gibi kamu gelirlerinin büyük kısmını vergi gelirlerinden elde eden ülkeler açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Gelecek çalışmalarda kripto paraların denetim ve vergi boyutu araştırılabilir.

Kaynakça

- Ağ, A. ve Gülhan, Ü. (2022). TMS/TFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 35-47.
- Alıcı, M. ve Yanık, S. S. (2022). Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (MODAVICA Özel Sayısı), 256-297.
- Alsalmi, N., Ullah, S. & Rafique, M. (2023). Accounting for digital currencies. *Research in International Business and Finance*, (64), 1-10.
- Aslan, Ü. (2020). Kripto para muhasebesi üzerine yapılan tartışmalar ve finansal raporlama üzerindeki etkileri. *TIDE Academia Research*, 2 (2), 257-286.
- Binici, F. Ö. ve Aslan, Y. (2022). Kripto paraların muhasebe ve raporlama sisteminde gösterimi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12 (1), 344-354.
- Çam, M. (2022). Kripto varlık işlemleri ve bitcoin muhasebesi. *Journal of Politics Economy and Management*, 5 (2), 202-220.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). *Kripto-para bitcoin*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu.
- Çetiner Y. (2020). *Kripto paraların vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesinin incelenmesi; bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Çokmutlu, M. E. ve Kılıç, M. (2022). Kripto varlıklar olarak tokenların muhasebeleştirilmesi. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 7 (1), 19-36.
- Dilek, Ş. ve Doğan, S. (2023). Kripto paralar ve muhasebeleştirilmesi üzerine bir inceleme. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 71-95.
- Dizkırıncı, A. S. ve Gökgez, A. (2018). Kripto para birimleri ve Türkiye'de bitcoin muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4 (2), 92-105.
- Eren, B. S., Erek, M. & Buyruk Akbaba, A. N. (2020). Kripto para kavramı ve muhasebeleştirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 1340-1367.
- Güdelci, E. (2020). UFRS kapsamında kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesi: kripto paralar gerçekten para mı? *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22 (2), 237-257.
- Güney, A. ve Şavlı, A. S. (2023). Kripto paraların muhasebeleştirilmesindeki yaklaşımlar. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, C-iasoS 2022 Special Issue, 11-28.
- Janggur, M. F. M. & Nugrahanti, T. P. (2022). Implementation of accounting standards for cryptocurrency companies in Indonesia. *Journal of Asian Business Strategy*, 12 (2), 139-149.
- Kılıç, İ. ve Alataş, A. (2023). Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi üzerine bir içerik analizi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 16 (1), 157-183.
- Kızıl, C., Batıbay Tünaydın, İ. & Keskin, E. (2022). Muhasebe perspektifinden kripto para birimleri. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2), 80-97.
- Kızıl, C. (2022). Kripto paraların muhasebeleştirilmesi hususunda uygulamalar, alternatif yaklaşımlar ve öneriler. *Akademik Hassasiyetler*, 9 (18), 103-129.
- Kızıl, E. (2019). Türkiye'de kripto paranın vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 29 (155), 179-196.
- Koç, F. (2022). Kripto paranın TMS/TFRS ile uyumlu olarak muhasebeleştirilmesine ilişkin yaklaşımlar. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24 (2), 287-307.

- Luo, M. & Yu, S. (2022). Financial reporting for cryptocurrency. *Review of Accounting Studies*, 1-34.
- Nadiar, R., Nor, W. & Safrida, L. (2022). Cryptocurrency transaction: is it relevant to Indonesian accounting standards? *JURNAL Riset Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 7 (2), 217-226.
- Özdemir, M. (2020). Kripto paraların muhasebesi üzerine öneriler. Özdemir, M. (Ed.), *Muhasebe finans perspektifinde e-dönüşüm süreci* (ss. 125-141). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Özkuş, F. ve Baş, E. (2020). Dijital çağın teknolojisi blokzincir ve kripto paralar: ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar çerçevesinde mali yönden değerlendirme. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 20 (60), 57-74.
- Ramassa, P. & Leoni, G. (2022). Standard setting in times of technological change: accounting for cryptocurrency holdings. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35 (7), 1598-1624.
- Sabuncu, B. (2022). Kripto varlık işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *Journal of Academic Value Studies*, 8 (3), 220-230.
- Sayar, A. R. Z., Ergüden, E. & Güven, V. (2021). Bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (64), 83-94.
- Serçemeli, M. (2018). Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (639), 433-465.
- Sezgin, H. (2022). Uluslararası muhasebe standartlarında kripto varlıkları sınıflandırma çabaları. Çelik, H ve Yılmaz, H. (Ed.), *İktisat ve finans yazınında güncel eğilimler* (ss. 111-129). Gazi Kitabevi.
- Şahin, O. N. (2018). TMS & TFRS ışığında muhasebe, vergi ve denetim açısından bitcoin ve diğer kripto para birimleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (4), 898-923.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temelli, F. (2019). Kripto para birimlerinden bitcoin ve muhasebe açısından değerlendirilmesi. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 6 (2), 107-119.
- Tredinnick, L. (2019). Cryptocurrencies and the blockchain. *Business Information Review*, 36 (1), 39-44.
- TBV-Türkiye Bilişim Vakfı (2021). <https://bctr.org/bctr-rapor-kripto-varliklarin-vergi-muhasebe-ve-denetim-yonunden-inceleme-24859/> Erişim tarihi: 16.01.2022.
- TÜRMOB-Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (Mart 2022). 2022 Çalışma Raporu. <https://turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/fb774e8f-2848-48bb-988b-70ee0745a744/2022-faaliyet-raporu> Erişim tarihi: 25.06.2022.
- Vincent, N. E. & Wilkins, A. M. (2020). Challenges when auditing cryptocurrencies. *Current Issues in Auditing*, 14 (1), A46-A58.
- Yan, H., Yan, K. & Gupta, R. (2022). A survey of the accounting industry on holdings of cryptocurrencies in Xiamen city, China. *Journal of Risk and Financial Management* 15, 4 (175), 1-25.
- Yatsyk, T. (2018). Methodology of financial accounting of cryptocurrencies according to the IFRS. *European Journal of Economics and Management*, 4 (6), 53-60.
- Yatsyk, T., & Shvets, V. (2020). Cryptoassets as an emerging class of digital assets in the financial accounting. *Economic Annals-XXI*, 183 (5-6), 106-115.
- Yüksel, F. (2020). Kripto varlıklar ve IFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 13 (2), 429-451.

Extended Abstract

Aim and Scope

The aim of the study is to classify cryptocurrencies within the scope of Turkish Accounting Standards (TMS) and Turkish Financial Reporting Standards (TFRS) and to determine the level of awareness of accountants about cryptocurrencies, their perspectives on cryptocurrencies and their views on accounting for cryptocurrencies. In this context, the opinions of accounting professionals operating in the provinces of Kayseri and Kırşehir about cryptocurrencies and the accounting of cryptocurrencies were tried to be determined by survey and interview methods. There is no legal regulation in Turkey that secures cryptocurrency transactions and sets forth how these transactions should be reflected in the accounting records.

In other words, the current accounting system is not at a level to define cryptocurrencies and meet their usage areas. It is expected that this study will form an infrastructure for the legal regulations expected to be made in the future for the accounting of cryptocurrency transactions.

Methods

In the study, mixed method was preferred in obtaining the data. In order to obtain quantitative data, a questionnaire form was prepared by using the scale developed by Çetiner (2020). In the first part of the questionnaire, there is a total of seven demographic questions covering the province, gender, age, marital status, education level, professional experience and professional title, as well as a scale consisting of 20 questions and revealing the opinions of professional accountants on crypto currency transactions. The scale consists of four factors: participants' awareness of cryptocurrencies (5 questions), negative perspectives on cryptocurrencies (5 questions), positive views on cryptocurrencies (5 questions), and perspectives on accounting practices of cryptocurrencies (5 questions). In addition to the survey questions, a total of four semi-structured open-ended interview questions were prepared to be directed to professional accountants in order to obtain qualitative data within the scope of the study. The questions aim to identify the views of professional accountants on cryptocurrencies and their accounting. The analysis of the quantitative data obtained from the questionnaires was made using SPSS 26.0 and the analysis of the qualitative data obtained from the interviews was made using MAXQDA 2022 computer programs.

Findings

Professional members with the title of SM and SMMM, operating in the centers of Kırşehir and Kayseri provinces, participated in the research. The majority of the participants were male, have the title of SMMM, married and have a bachelor's degree. Considering the awareness sub-dimension in the research, it was determined that the participants in Kayseri province had higher awareness levels for cryptocurrencies compared to the participants in Kırşehir. It can be stated that the fact that Kayseri province is a big city and has a high trade potential may have an effect on the emergence of this situation.

The majority of accountants in Kayseri and Kırşehir consider the cryptocurrency world as a bubble and do not find cryptocurrency reliable. Professionals in Kırşehir are more distrustful of cryptocurrencies than those in Kayseri. Professionals in both provinces have a weighty view that cryptocurrencies are risky and that it will not replace official money in this direction. Professionals in Kayseri have a more positive perspective on cryptocurrencies compared to those in Kırşehir. When evaluated in terms of accounting sub-dimension; Although the professionals in Kırşehir agreed more with the statement that the accounting process of cryptocurrencies is important for the prevention of the informal economy, compared to the members of the profession in Kayseri, they were more convinced that legal arrangements should be made for the accounting of cryptocurrencies and that cryptocurrencies cannot be audited without being registered. members of the profession gave a positive opinion. Another remarkable finding regarding the sub-dimension of accounting is that professional accountants serving in both provinces have a high level of agreement with the statement that cryptocurrencies should be included in the current audit activities in order to ensure the control and reliability of accounting records of cryptocurrencies.

According to the results of the analysis of the qualitative data, the majority of the professionals in both provinces argue that there should be a legal regulation for cryptocurrencies. The opinion is that with the legal regulation to be made regarding cryptocurrencies, the malicious use of cryptocurrencies can be prevented, financial investment security can be offered to users and widespread use of cryptocurrencies can be ensured. The legal regulation is of great importance in terms of enabling the inspection and taxation of cryptocurrency transactions. A small number of professionals, who argue that there should be no regulation for cryptocurrencies, stated that in case of legal regulation, the use of cryptocurrencies will decrease, their earnings will decrease, and the cryptocurrency market will decline. The majority of professional accountants do not find the use of cryptocurrencies safe due to the fact that the system is too risky, there is no legal regulation on financial reporting and taxation, transactions are not made under the guarantee of the state, and there are sudden rises and falls.

Professional accountants regarding the accounting of cryptocurrencies are divided into two views. The number of professionals who claim that cryptocurrencies can be tracked in a separate account class as "digital assets" on the balance sheet is slightly higher than those who state that there is no need for a separate account class for cryptocurrencies and that they can be tracked within the current asset account class. The opinion of accounting for cryptocurrencies as cash or cash equivalents or financial instruments is dominant among the professionals. It is a fact that this result obtained within the scope of the research contradicts the Turkish accounting and financial reporting standards. Although it is appropriate to account for cryptocurrencies as stocks or intangible assets according to the standards, professionals define cryptocurrencies as cash, cash equivalents or financial instruments.

Conclusion

The absence of a legal regulation for the accounting of cryptocurrencies in Turkey causes businesses to reflect their cryptocurrency transactions to their journal entries using different accounting accounts. Although there is a general view that cryptocurrencies should be classified as assets, there are different approaches as to whether they are current assets or fixed assets. It may be the case that businesses follow cryptocurrencies in different balance sheet accounts and the measurement principles change according to the nature of the accounts, classify the income and expenses arising from cryptocurrencies differently, and evaluate the cash inflows and outflows from cryptocurrencies differently as operating activities or investment activities. As a result, the comparability of financial reports prepared by businesses, such as statement of financial position, statement of profit or loss, statement of cash flow, is adversely affected. Information users, who will make rational decisions according to their financial reports, may make wrong assessments about the real value, profitability and cash flows of the enterprises, thus leading to distrust in the markets. In line with these reasons, it can be stated that the most important issue regarding cryptocurrencies will be the legal definition of cryptocurrencies and efforts to eliminate the concerns in terms of tax and accounting practices. Thus, businesses that make cryptocurrency transactions will have determined how they should keep accounting records, and the state will be able to audit and tax transactions made with cryptocurrency. Establishing the audit mechanism of cryptocurrencies is critical in terms of controlling the accounting records and increasing the reliability of cryptocurrencies. Making regulations for the inclusion of cryptocurrency transactions within the scope of taxation is an important resource for countries such as Turkey, which derive most of their public revenues from tax revenues.